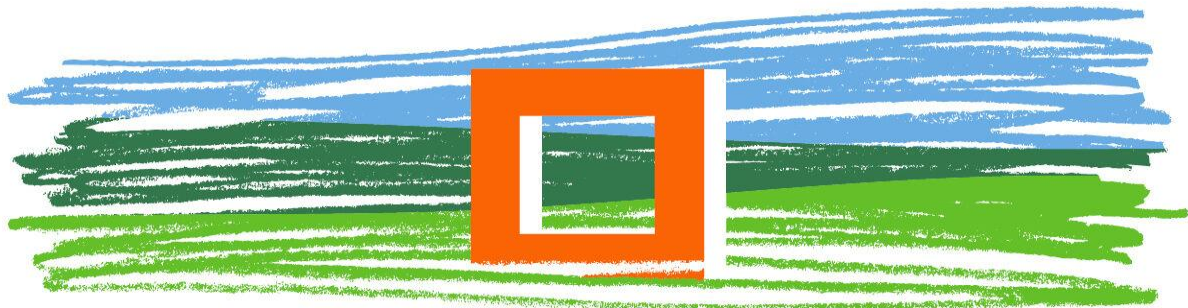
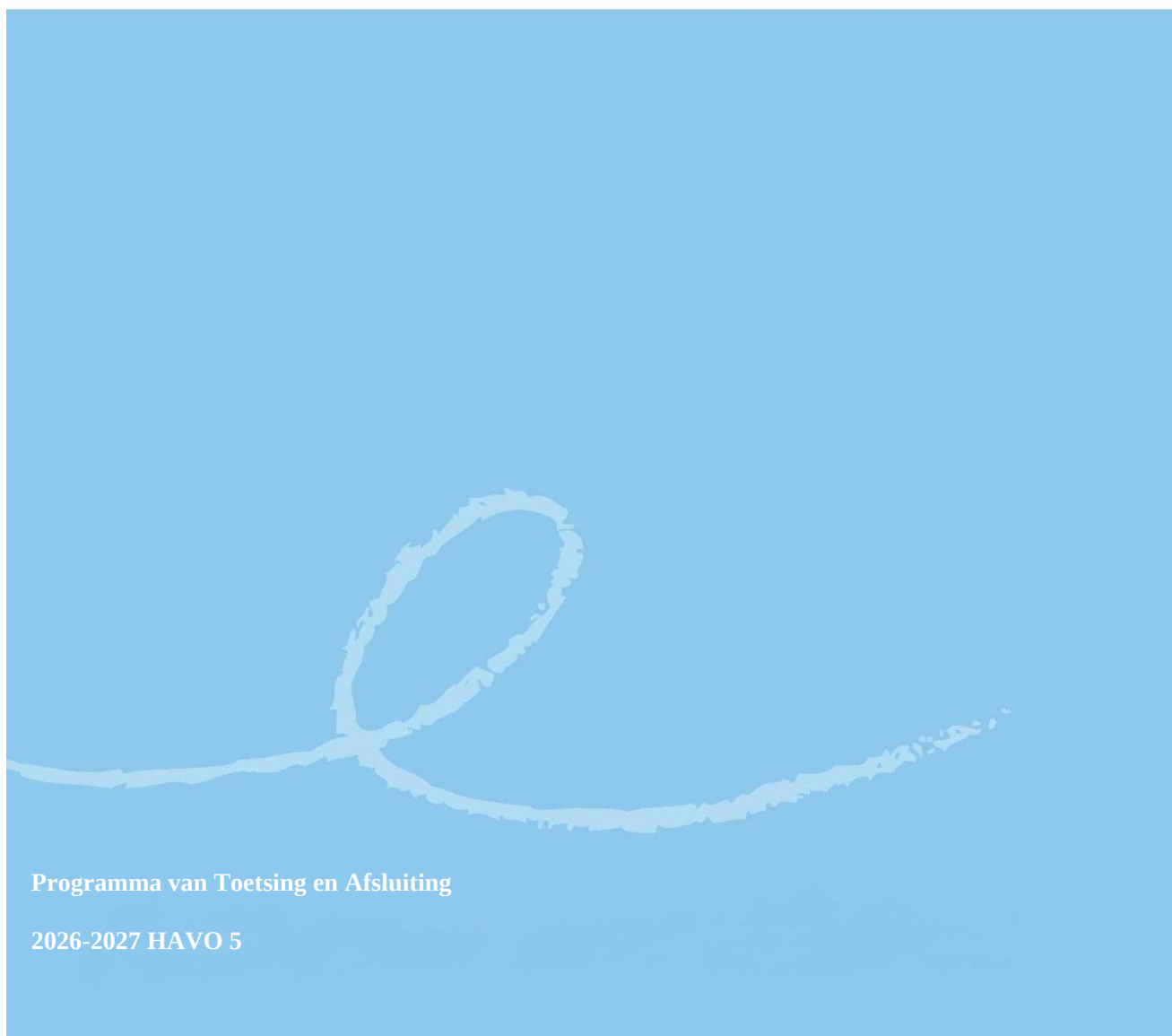

Het Hogeland College

Programma van Toetsing en Afsluiting

2026-2027 HAVO 5

Inleiding

In dit document vind je het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) 2026-2027. Tezamen met het examenreglement vormt het PTA het spoorboekje voor het schooljaar 2026-2027. In het examenreglement staan de algemene regels met betrekking tot (school)examens, de inhaal/herkansingsregeling en de slaag/zakregeling. Voor alle herkansingen geldt dat de vorm gelijk is aan de oorspronkelijke toets. Voor havo 5 geldt specifiek:

- De leerling van havo 5 heeft recht op in totaal drie herkansingen van toetsen die in het betreffende cursusaar worden afgenomen. Er zijn herkansingsmomenten na elke lesperiode. De leerling mag alleen toetsen uit de direct voorafgaande periode herkansen, met een maximum van één herkansing per periode.
- Als toetscijfer voor het betreffende schoolexamen geldt het hoogst door de kandidaat behaalde cijfer.
- In het PTA staat aangegeven welke toetsen herkansbaar zijn.

Programma van Toetsing en Afsluiting

In het PTA vind je een omschrijving van alle onderdelen die je in het kader van het examendossier voor de verschillende vakken in H5 moet afronden, voordat je kunt deelnemen aan het Centraal Schriftelijk Eindexamen (CSE).

In het PTA staat vermeld in welke periode een onderdeel wordt afgenomen, wat het gewicht is van het onderdeel, de tijdsduur, de wijze van afname, of de toets herkanst mag worden, en een inhoudelijke omschrijving met aangegeven domeinen. Deze domeinen zijn onderverdeeld in twee kleuren. In rood zijn de domeinen aangegeven die verplicht tot het schoolexamen (SE) behoren. In blauw zijn de domeinen aangegeven die niet verplicht tot het SE behoren, maar die wel getoetst worden omdat deze domeinen bijvoorbeeld ook in het CSE worden getoetst. Al deze domeinen zijn terug te vinden in de syllabus van het vak, waar je een uitgebreidere omschrijving kan vinden.

Het eindcijfer van het SE wordt bepaald door het gewogen gemiddelde van alle schoolexamenonderdelen, zoals vermeld in het examenreglement.

Bij alle schoolexamens mag je gebruikmaken van alle hulpmiddelen die bij het eindexamen van dat vak ook zijn toegestaan, tenzij anders vermeld.

Eveneens vind je bij een aantal vakken inleverdata. Deze inleverdata zijn deadlines waaraan gehouden moet worden. Mocht een deadline niet gehaald worden dan is de volgende procedure van kracht:

o Als een leerling een deadline mist, is artikel 7 van het examenreglement van kracht.

o Als een docent door omstandigheden een deadline uit het PTA niet haalt, dan overlegt hij /zij dit met de teamleider en eventueel de examensecretaris. In overleg wordt dan een nieuwe planning afgesproken.

o Het schuiven met een deadline voor een hele klas zullen we zo veel mogelijk willen voorkomen, tenzij de planning (wegens omstandigheden) ondoenlijk blijkt. Dit kan alleen in overleg met de examensecretaris geschieden en leerlingen en ouder(s)/verzorgers(s) moeten er mee instemmen.

NB:

- Alle onderdelen die zijn opgenomen in het PTA, moeten worden afgesloten voordat de definitieve cijfers van het examendossier verstuurd worden naar de inspectie.
- Deze regeling geldt ook voor het profielwerkstuk.

Mocht je vragen hebben over het PTA dan kun je contact opnemen met je coach of teamleider.

Wij wensen je een succesvol en plezierig examenjaar toe.

Warffum, 30 september 2026

Algemeen

Bij het gedocumenteerd schrijven mag een woordenboek worden gebruikt. Bij de overige toetsen mogen geen hulpmiddelen worden gebruikt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	IV	2	180	SE-toets	Schriftelijk	Gedocumenteerd schrijven: een opstel over een thema dat in twee gelezen boeken terugkomt.	C, E2		TW 4	N	
H5	I	2	120	SE-toets	Schriftelijk	Literatuurgeschiedenis. Je verdiept je in verschillende periodes uit de literatuurgeschiedenis. Hierover maak je een schrijfpodricht in de toetsweek.	C, E3		Tijdens de lessen en schrijfpodricht in TW 1	N	
H5	II	1	5 - 7	SE-PO	Mondeling	Een betogende presentatie over een thema uit een gelezen boek dat je aan het denken heeft gezet.	B, D, E1, E2		TW 2	J	
H5	II	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Een onderzoeksartikel met een abstract over het onderwerp van het profielwerkstuk.	C, F	19 januari 2027	Tijdens de lessen in periode 2	N	
H5	III	2	15	SE-toets	Mondeling	Afronding leesdossier. Een presentatie over de leeservaringen in havo 4 en 5. De boeken, 4 in totaal + een zelf samengestelde bloemlezing, zijn oorspronkelijk in het Nederlands geschreven. Wat betreft niveau: Leerlingen lezen maximaal twee boeken van niveau 1 of 2 van Lezen voor de lijst (havo 4), 15-18 jaar. Daarnaast lezen ze twee boeken van niveau 3 (havo 5) of hoger van Lezen voor de lijst, 15-18 jaar. Er mag worden afgeweken van Lezen voor de lijst, mits in overleg met de docent, hij/zij bepaalt of het boek van voldoende niveau is	E1		TW 3	N	

Algemeen

Het schoolexamen bestaat uit 4 onderdelen: Gespreksvaardigheid (25%), Schrijfvaardigheid (25%), Luistervaardigheid (25%), Literatuur (25%). Subdomein F is verwerkt in het LOB-programma. Bij elk SE mogen de standaard hulpmiddelen worden gebruikt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	3	60	SE-toets	Schriftelijk	Schrijfvaardigheid: schrijven van een formele brief	D1, D2		TW 1	J	
H5	II	1	5	SE-toets	Mondeling	Spreekvaardigheid: Tijdens de lessen een speech van 3 minuten.	C2		Tijdens de lessen in periode 2	N	
H5	II	3	60	SE-toets	Schriftelijk	Kijk- en luistervaardigheid: Cito Kijk- en Luistertoets	B		28 januari 2027	J	
H5	III	3	20	SE-toets	Mondeling	Literatuur : Een mondeling gesprek over twee literaire werken in duos	E1		TW 3	N	
H5	III	2	20	SE-toets	Mondeling	Gespreksvaardigheid: Een mondeling gesprek over twee literaire werken in duos	C1		TW 3	N	

Algemeen

Bij de leesvaardigheidstoetsen mag een woordenboek worden gebruikt. Bij schrijfvaardigheid (domein D) mag een woordenboek F-N en N-F worden gebruikt. Bij de overige toetsen mogen geen hulpmiddelen worden gebruikt.
Subdomein F is verwerkt in het LOB-programma.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	1	90	SE-toets	Digitaal	Schrijfvaardigheid: formele en informele brief/mail	D1, D2		TW 1 (ICT-lokaal)	N	
H5	II	1	60	SE-toets	Schriftelijk	Kijk-/Luistervaardigheid: Cito Kijk-/luistertoets	B	22 januari 2027	TW 2	J	
H5	III	1	20	SE-toets	Mondeling	Literaire ontwikkeling (beargumenteerd verslag uitbrengen van 3 gelezen boeken)	E1		TW 3	N	
H5	III	1	10	SE-toets	Mondeling	Gesprekvaardigheid: spreken en gesprekken voeren.	C1, C2		TW 3	N	

Algemeen

Bij leesvaardigheid (subdomein A) mag een woordenboek D-N worden gebruikt. Bij schrijfvaardigheid (domein D) mag een woordenboek D-N en N-D gebruikt worden. Subdomein F is verwerkt in het LOB-programma.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	1	20	SE-toets	Mondeling	Gespreksvaardigheid: spreken en gesprekken voeren	C1, C2		TW 1	N	
H5	II	1	60	SE-toets	Schriftelijk	Kijk-/luistervaardigheid: cito kijk-/luistertoets	B		27 januari 2027	J	
H5	II	1	90	SE-toets	Schriftelijk	Schrijfvaardigheid: Het schrijven van een verslag, brief of mail	D1, D2		TW 2	J	
H5	III	1	15	SE-toets	Mondeling	Literaire ontwikkeling (beargumenteerd verslag uitbrengen van 3 gelezen boeken)	E1		TW 3	N	

Algemeen

Domein A (vaardigheden) kan bij elk SE-onderdeel getoetst worden.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	I	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk verslag	Voorlichting Vluchtelingenwerk, interview, onderzoek en verslag over de praktijk van de pluriforme samenleving; de geschiedenis en grondrechten; alsmede internationale vergelijking en organisaties.	E1 t/m E4	30 oktober 2026		N	
H4	II	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk verslag	Gastles ProDemos rechtszaak en verslag over het beginsel, praktijk, vrijheidsplichten en rechten van de rechtsstaat; alsmede internationale vergelijking en organisaties.	B1 t/m B3	16 januari 2027		N	
H4	II	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk verslag (groepsopdracht)	Partijprogramma en folder politieke partij over de structuur en politieke rechten van de parlementaire democratie; alsmede internationale vergelijking en organisaties.	C1 en C3	26 maart 2027		N	
H4	III	1	n.v.t.	SE-PO	Presentatie (groepsopdracht)	Presentatie politieke partij over de praktijk van de parlementaire democratie	C2	31 maart 2027		N	
H4	IV	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk verslag	Onderzoek en verslag over de geschiedenis, kenmerken, praktijk en sociale rechten en plichten van de verzorgingsstaat; alsmede internationale vergelijking en organisaties.	D1 t/m D4	12 juni 2027		N	

Algemeen

Voor LO is het mogelijk dat bij uitzondering een onderdeel in een andere periode beoordeeld wordt dan in het PTA beschreven staat. Dit in verband met het weer en/of de zaaiñdeling. Herkansingen worden afgenomen middels een praktijkafname of een theoretische vervangende opdracht en/of een extra taak tijdens een sportdag.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
---------	---------	---------	------	------	--------	--------------	----------	--------------	--------------	-----------	--------

Handelingsdelen

leerjr.	periode	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	beoordeling
H4	I	SE-HD	Praktijk	Atletiek (loopnummer)	A, B, C, D	1 mei 2026	O/V/G
H4	II	SE-HD	Praktijk	Terugslagspel (volleybal)	A, B, C	1 mei 2026	O/V/G
H4	II	SE-HD	Praktijk	Volleytoernooi	A, B, C	1 mei 2026	O/V/G
H4	II	SE-HD	Praktijk	Fittest	D	1 mei 2026	O/V/G
H4	IV	SE-HD	Praktijk	Korfbal	A, B, C	15 juni 2026	O/V/G
H4	IV	SE-HD	Praktijk	Atletiek (werpnummer)	A, B, C	15 juni 2026	O/V/G
H4	IV	SE-HD	Praktijk	Slag & loopspel (softbal)	A, B, C	15 juni 2026	O/V/G
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	Verslag topsportwedstrijd	E	15 juni 2026	O/V/G
H4	IV	SE-HD	Praktijk	Toernooi met keuze uit verschillende sporten	A, B, C, E	15 juni 2026	O/V/G
H5	II	SE-HD	Praktijk	Sport Oriëntatie en Keuze (S.O.K.)	A, B, C, E	20 februari 2027	O/V/G
H5	II	SE-HD	Praktijk	Volleytoernooi	A, B, C	20 februari 2027	O/V/G

Algemeen

Alle onderdelen moeten digitaal én op papier ingeleverd worden. De digitale versie moet vóór de deadline zijn ingeleverd. De papieren versie moet uiterlijk de eerstvolgende les na de deadline worden ingeleverd.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	I	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Kunstaautobiografie deel 1	A1, A2	12 september 2025		N	
H4	I	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Fotocollage van de buitenlandse reis waarin een dimensie verbeeld wordt (keuze uit lokaal en globaal of herkenning en vervreemding)	B4, C5	31 oktober 2025		N	
H4	II	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Culturele activiteit 1: verslag theater	A1, A2, B3, B4, C5, C6, C7, C8, D9, D10, D11	11 december 2025		N	
H4	II	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	culturele activiteit 2: verslag film	A1, A2, B3, B4, C5, C6, C7, C8, D9, D10, D11	20 februari 2026		N	
H4	III	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk (in tweetallen)	Culturele activiteit 3: onderzoek architectuur gebruikmakend van de drie onderzoeksmethodes. Stap 1: onderwerp kiezen aan de hand van 4 zelfbeschreven kenmerken, stap 2: onderzoeksvraag met 3 deelvragen formuleren, stap 3 geschikte onderzoeksmethode(s) kiezen, stap 4 verzamelen van relevante bronnen, stap 5 analyseren van gevonden bronnen, Stap 6: Samenvatting bevindingen en antwoord onderzoeksvragen Stap 8: reflecteren op onderzoeksproces	C5, C6, C7, C8, D9, D10, D11	17 maart 2026		N	
H4	IV	2	n.v.t.	SE-PO	praktisch (groepsopdracht)	Verbeelding van de gemaakte fotocollage d.m.v. een bedacht scenario, script en storyboard en gemonteerde film, gebruikmakend van de 6 kenmerken van film	C5, C6, D9	5 juni 2026		N	
H5	II	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Kunstaautobiografie 2	D9, D10, D11	27 november 2027		N	
H5	II	3	n.v.t.	SE-PO	Praktisch & schriftelijk	Kunstzinnige verbeelding met een geschreven verantwoording met toepassing van een bestudeerde dimensie	D9, D10, D11	15 januari 2027		N	

Algemeen

Bij alle toetsen mogen de standaardhulpmiddelen worden gebruikt. De vaardigheden zoals genoemd bij domein A met subdomeinen A1, A2 en A3 en het domein B1, kunnen in alle SE's worden getoetst.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	4	120	SE-toets	Schriftelijk	Combinatoriek (H4), Veranderingen (H5), Formules en herleiden (H6) en Conclusies bij statistiek (H7).	B1, B2, E1, E2, E3, E4 en D		TW 1	J	
H5	II	3	120	SE-toets	Schriftelijk	Exponentiele verbanden, Statistiek gebruiken (H9, 10)	C5, E1, E2, E3 en E4		TW 2	J	
H5	III	2	90	SE-toets	ICT en/of schriftelijk	Statistiek met de computer (H8)	E5		7 februari 2027	N	
H5	III	4	120	SE-toets	Schriftelijk	Integratietoets	B1, B2, B3, C1, C2, C3, C4, C5, E1, E2, E3		TW 3	J	

Algemeen

Bij alle toetsen mogen de standaardhulpmiddelen worden gebruikt. De vaardigheden zoals genoemd bij domein A met subdomeinen A1, A2 en A3, kunnen in alle SE's worden getoetst.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	3	120	SE-toets	Schriftelijk	Functies en vergelijkingen (H5); Afgeleide functie (H6); Exponentiele en logaritmische formules ((deels) 9).	B1, D2, D3 & D4.		TW 1	J	
H5	II	4	120	SE-toets	Schriftelijk	Lijnen en cirkels (H7); Goniometrie (H8); Exponentiele en logaritmische formules (vervolg 9).	B1, B2, B4, C2		TW 2	J	
H5	III	4	120	SE-toets	Schriftelijk	Integratietoets	B1, B2, B4, C1, C2, D1, D2, D3		TW 3	J	

Algemeen

Bij elke toets mogen uitsluitend de standaard hulpmiddelen worden gebruikt.
Alle voorgaande stof wordt bekend geacht. Domeinen A en H komen bij elke toets aan bod.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	I	3	135	SE-PO	Praktisch	Technisch ontwerpen	I3		19 september 2025	N	
H4	IV	2	90	SE-PO	Praktisch	Indivueel practicum Technische automatisering (Keuzekatern 2)	G2		5 juni 2026	N	
H5	I	5	90	SE-toets	Schriftelijk	H7 Stoffen en Materialen H8 krachten in evenwicht 4 Havo: H1 Bewegen in Beeld, 4 Havo: H3 Krachten, 4 Havo: H6 Arbeid en Energie	C1, C2, D1		TW 1	J	
H5	II	5	90	SE-toets	Schriftelijk	H9 Golven H10 Medische Beeldvorming 4 Havo : H4, H5	B1, B2, C2, D2		TW 2	J	
H5	III	2	90	SE-PO	Praktisch	Ioniserend stralingspracticum	B2, I1	17 april 2026	17 april 2026	N	
H5	III	2	135	SE-PO	Praktisch	Presentatie over een keuzemodule (kies één uit katern 1, 3 of 4)	E2, F, B3		Tijdens periode 3	N	
H5	III	5	120	SE-toets	Schriftelijk	H11 Zonnestelsel en Heelal H12 Finale 4 Havo : H2 elektriciteit	E1, G1, I2		TW 3	J	

Algemeen

Subdomein A4 is verwerkt in het LOB-programma. De subdomeinen A1 - A3 en A5 - A15 (vaardigheden) kunnen bij elk SE-onderdeel getoetst worden.
Bij elke toets mogen uitsluitend de standaard hulpmiddelen worden gebruikt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	1	120	SE-PO	Schriftelijk	Algemene laboratoriumtechnieken, zoals pH-bepaling, zuur/basetitratie of redoxtitratie, waarbij veilig en nauwkeurig met voor deze techniek relevant instrumentarium kan worden gewerkt	B2, B3, C2, C4, D1, D2, D3, F4	17 oktober 2026		N	
H5	I	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Zuren, basen & Redoxchemie (H7, 8 & 10)	B1 - B4, C1 - C3, C4, C7, C8, D1		TW 1	J	
H5	II	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Energie en Organische Chemie (H9, 11 & 12)	B1 - B5, C1 - C3, C4, C5, C7, C8, D1, E3, F3, G1		TW 2	J	
H5	III	3	120	SE-toets	Schriftelijk	Groene chemie, Industrie & integratie verschillende subdomeinen (alle hoofdstukken)	B1 - B5, C1 - C3, C4, C5, C6 - C8, D1, D2, D3, D4, E2, E3, F1, F2, F3, F4, F5, G1, G2, G3 - G5		TW 3	J	

Algemeen

Bij alle toetsen en schoolexamens gebruik je het boekje BINAS. Dit boekje moet je altijd zelf meenemen. Bij alle toetsen mag je gebruik maken van een niet-grafische rekenmachine.
De domeinen A1 t/m A11 kunnen in alle SE's getoetst worden.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	IV	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Gedrag, Soorten en Relaties, en Ecosystemen en Evenwicht (H1, H7, H8)	P1, P2, O7, P3, P5		TW 4	J	
H5	I	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Cellen, Voortplanting en seksualiteit, Erfelijkheid en Evolutie (H2, H4, H9, H10)	M1, M2, O1, M3, O6, O8, M5, M6, O9, M7, M8, P4		TW 1	J	
H5	II	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Energie, Vertering, Transport (H5, H6, H11)	M2, M4, O1		TW 2	J	
H5	II	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Onderzoek doen enzymen	M4	16 januari 2027		N	
H5	III	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Onderzoek, Gezondheid, Gaswisseling en Uitscheiding en Reageren (H3, H12, H13, H14)	O2, O3, O4, O5		TW 3	J	

Algemeen

Voor het vak NLT zijn verschillende vakexcursies. Als je kiest voor dit Praktische vak, kies je voor excursies. De excursies zijn dus verplicht.
Bij de toetsen mogen de standaard hulpmiddelen worden gebruikt, zoals toegestaan bij biologie, scheikunde en natuurkunde. Dat betekent dat onder meer een Binas en een niet-grafische rekenmachine toegestaan zijn.
Domein A (vaardigheden) kan in alle SE's getoetst worden.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	II	3	60	SE-toets	Schriftelijk	Forensisch Onderzoek	B1, B2, E2		TW 2	N	
H4	III	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Bouwen op de bewegende bodem	B1, B2, C, D, E2	28 maart 2026		N	
H4	IV	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Glastuinbouw en energie	B1, B2, C, E1	20 juni 2026		N	
H5	I	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Fijnstof	B1, B2, C, D	15 november 2026		N	
H5	II	3	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Duurzaam waterbeheer	B1, B2, C, D	15 februari 2027		N	
H5	III	3	60	SE-toets	Schriftelijk	Door de zoete appel heenbijten	B1, B2, E1		TW 3	N	

Algemeen

Bij toetsen mogen uitsluitend de standaard hulpmiddelen worden gebruikt. Gebruik van de Grote Bosatlas is afhankelijk van de toets.

Schriftelijke examens & PO's

leerj.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	II	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Arm en rijk (alles). Kandidaten worden getoetst over: - economische, demografische en sociaal-culturele gebiedskenmerken in rijke en arme landen en de relaties daartussen; - de relaties tussen beide soorten landen en de gunstige en ongunstige effecten daarvan; - mondiale spreidings- en relatiepatronen van economische, demografische en sociaal-culturele verschijnselen; - de uitwerking van mondialisering in een lokale context.	B1, B2 & B3		TW 2	J	
H4	III	2	n.v.t.	SE- PO	Schriftelijk + Presentatie	PO Wonen in NL. Stedelijke omgeving. Kandidaten worden getoetst over: - het herkennen en zelf formuleren van geografische vragen; - geografische werkwijzen toepassen bij het formuleren en beantwoorden van geografische vragen; - het uitvoeren en presenteren van een geografisch onderzoek.	A1 & A2 E1 & E2	25 maart 2026	Tijdens p3	N	
H4	IV	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Wonen in Nederland (alles). Kandidaten worden getoetst over: - actuele vraagstukken van overstromingen en wateroverlast in Nederland; - actuele ruimtelijke en sociaal-economische vraagstukken van stedelijke gebieden in Nederland; - lokale en regionale ruimtelijke vraagstukken m.b.t. waterbeheer en stedelijke gebieden.	E1 & E2		TW 4	J	
H5	II	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Systeem aarde (alles). Kandidaten worden getoetst over: - natuurlijke verschijnselen aan het aardoppervlak en in de atmosfeer; - spreidingspatronen van natuurlijke en landschappelijke verschijnselen; - relaties tussen natuurlijke processen en landschappelijke verschijnselen; - de kenmerken van de landschapszones op aarde en de veranderingen hierin beschrijven, analyseren en aan elkaar relateren; - uitwerking mondiale natuurruimtelijke processen in een lokale context.	C1, C2, C3		TW 2	J	
H5	III	2	90	SE-toets	Schriftelijk	Brazilië. Kandidaten worden getoetst over: - de sociaal-geografische en fysisch-geografische kenmerken van Brazilië; - de sociaal-economische positie van Brazilië in de macrorégio én in de wereld. - landdegradatie en milieuverontreiniging in Brazilië; - conflicten in Brazilië die verband houden met de etnische en culturele diversiteit in het land.	D1 & D2		TW 3	J	

Algemeen

*De vaardigheidsonderdelen uit Domein A1 t/m A7 kunnen in alle verschillende schriftelijke SE-onderdelen aan bod komen; Domein E is verwerkt in het LOB-programma.										
Bij het vak geschiedenis worden de volgende historische contexten gehanteerd: I. Het Britse Rijk: 1650-1900 II. Duitsland in Europa: 1918-1991 III. Het moderne Nederland: 1948-2008 De volgende thema's komen zoveel mogelijk bij elk onderwerp aan bod: A. Sociale mobiliteit B. Groningen (eigen leefomgeving) C. Rechtsstaat										
Kenmerkende aspecten van alle onderwerpen worden getoetst op het eindexamen. Ze kunnen in elke toets teruggevraagd worden.										

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	II	3	90	SE-toets	schriftelijk	TV 1 t/m 4 - Inhoud Kenmerkende Aspecten 1 t/m 17 TV 5 t/m Reformatie - toepassen van inhoudelijke kennis op bronnen Zal getoets worden op inhoudelijke kennis en bronvaardigheden domein A	B8: Tijdvak 1 t/m 4 B8: Tijdvak 5		TW 2	J	
H4	IV	3	90	SE-toets	schriftelijk	TV 5 t/m 8 - direct en indirect toepassen van Kenmerkende Aspecten 18 t/m 36. Zal getoets worden op inhoudelijke kennis en bronvaardigheden domein A Waarbij er ook wordt ingegaan op de Verlichting, de democratische revoluties en de ontwikkeling van de parlementaire democratie in Nederland	B8: Tijdvak 5 t/m 8 C9: Verlichtingsdenken en democratisering D10: Rechtsstaat + parlementaire democratie		TW 4	J	
H5	I	2	90	SE-toets	schriftelijk	HC I: Britse Rijk - Bij het Britse Rijk wordt er dieper ingegaan op de ontwikkeling van dit rijk tijdens tijdvak 5, 6, 7 en 8. De nadruk komt te liggen op kolonisatie en dekolonisatie van Amerika en India + de Industriële Revolutie in Engeland zelf.	B8 = Tijdvak 5 t/m 8 en HC Britse Rijk C9 = specifiek Britse Rijk		TW 1	J	
H5	II	2	90	SE-toets	schriftelijk	Historische Context II Duitsland Bij de Historische Context Duitsland wordt er aandacht besteed aan de ontwikkeling van Duitsland vanaf de tweede helft 19e eeuw tot begin 21ste eeuw (TV8, TV 9 en TV 10)	B8 - Tijdvak 8, 9 en 10; specifiek HC Duitsland C9 = Duitsland		TW 2	J	
H5	III	2	120	SE-toets	schriftelijk	TV 5 t/m 10: Kenmerkende Aspecten 18 t/m 49 (toepassen op bronnen, gebeurtenissen en ontwikkelingen) HC I Britse Rijk, HC II Duitsland en HC III Moderne Nederland	B: B8 = Kenmerkende Aspecten tijdvak 5 t/m 10 met HC Britse Rijk, HC Duitsland en HC Moderne Nederland		TW 3	J	

Algemeen

De subdomeinen A1, A5 en A6 (vaardigheden) kunnen bij elk SE-onderdeel getoetst worden. Bij toetsen mogen uitsluitend de standaard hulpmiddelen worden gebruikt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Financiering en verslaggeving + Investeren + Bedrijf Starten. Rechtspersonen, organisaties, investeren, financieren, kosten- en winstvraagstukken, verslaggeving.	B3, B4, D1, D2, F2 (10 t/m 12), G (1 t/m 5)		TW 1	J	
H5	II	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Het Resultaat + Financiële Zelfredzaamheid. Vastleggen van financiële en niet-financiële informatie, begroot en gerealiseerd resultaat, break-even punt, financiële keuzes	A2 - A4, F1, F2 (1 t/m 9), G (6)		TW 2	J	
H5	III	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Integratie- en verbandentoets waarin verschillende aspecten van alle CE onderdelen in opgaven geïntegreerd worden, zodat leerlingen relaties leggen tussen bedrijfseconomische onderwerpen.	B1, B2, B3, B4, C1, C2, D2, E2, F1, F2, G		TW 3	N	

Algemeen

De subdomeinen A1 t/m A4 (vaardigheden) kunnen bij elk SE-onderdeel getoetst worden. Bij toetsen mogen uitsluitend de standaard hulpmiddelen worden gebruikt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	IV	4	90	SE-toets	Schriftelijk	Werk en werkloosheid H2 t/m H4 + Jong en Oud H1 t/m H8 herhaling. WW: vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, de invloed van arbeidsmarktinstituten, werkloosheid. JO: Ruilen over de tijd, pensioenen, risico en verzekeren, speltheorie, ongelijkheid en herverdeling.	A5, D9, E1 - E3, F1 - F2, G1 - G3, H3-H4, J, K		TW 4	J	
H5	I	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Europa + Verdienen&Uitgeven Betalingsbalans, rentebeleid, inflatie, concurrentiepositie, BBP, geldkringloop	H1, H2, I1, I2		TW 1	J	
H5	II	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Markt&Overheid + Vragers en aanbieders. Marktvraag, marktaanbod, marktmechanismen, marktvormen, kosten en opbrengsten, consumentengedrag, producentengedrag, marktfalen.	D1 - D8		TW 2	J	
H5	III	6	120	SE-toets	Schriftelijk	Integratie- en verbandtoets waarin verschillende aspecten van alle CE onderdelen in opgaven geïntegreerd worden, zodat leerlingen relaties leggen tussen economische onderwerpen.	B, C, D1 - D9, E1 - E3, F1 - F3, G1 - G3, H1 - H4, I1 - I2		TW 3	N	

Algemeen

Domein A kan in elke toets aan bod komen. Domein C is gespecificeerd bij de omschrijving.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Cultuur van romantiek en realisme in de negentiende eeuw (H7 de bespiegeling)	A, B1 t/m B6, C		TW 1	J	
H5	II	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Cultuur v.het moderne in de 1e helft v.d. 20e eeuw (H8 de bespiegeling)	A, B1 t/m B6, C		TW 2	J	
H5	III	3	90	SE-toets	Schriftelijk	Massacultuur in de 2e helft v.d. 20e eeuw (H9 de bespiegeling)	A, B1 t/m B6, C		TW 3	J	

kunst (beeldende vormgeving) HAVO 2025-2027

Algemeen

Domein C komt aan bod in het LOB-programma.
Voor alle opdrachten geldt dat leerlingen nader worden geïnformeerd over de specifieke kaders en beoordelingscriteria en dat leerlingen binnen deze kaders, en in overleg met de docent, met eigen voorstellen kunnen komen.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	I	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkproces tekenen naar waarneming	B	17 oktober 2025		N	
H4	I	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkproces schetsboek 1: 20 tekeningen naar waarneming van ruimtelijke vormen	B	30 oktober 2025		N	
H4	II	2	n.v.t.	SE-PO	presentatie	Werkproces boetseren naar waarneming	B	10 december 2025		N	
H4	II	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkproces schetsboek 2: 20 tekeningen naar waarneming van organische vormen, met beeldaspect plasticiteit en schaduwwerking	B	4 februari 2026		N	
H4	III	2	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkstuk + werkproces schilderen	A2, B	4 maart 2026		N	
H4	III	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkproces schetsboek 3: verbeeldingen van eigen ideeën samenhangend met het thema van de 2D-3D opdracht met beeldaspect kleurgebruik en ruimtesuggestie (10 pagina's)	B	1 april 2026		N	
H4	IV	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Werkproces schetsboek 4: verbeeldingen van ontmoeting, samenkomst, grens en scheiding waarin de beeldaspecten duidelijk worden (10 pagina's)	B	27 mei 2026		N	
H4	IV	2	n.v.t.	SE-PO	presentatie	Werkstuk + werkproces Project 'De Langste Dag'	B	29 mei 2026		N	
H4	IV	3	n.v.t.	SE-PO	presentatie	Werkstuk + werkproces 2 of 3D thema-opdracht	A2, A3, B	3 juni 2026		N	
H5	I	2	1440	SE-PO	presentatie	24 uur project samenwerking met andere disciplines om daarmee te komen tot een voorstelling.	A2, A3, B	24 september 2026		N	
H5	I	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk	Beeldanalyse	A1	10 oktober 2026		N	
H5	I	1	n.v.t.	SE-PO	Schriftelijk/praktisch	Schriftelijke verantwoording van keuze parodie of in de geest van door leerling gekozen kunstwerk van autonoom kunstenaar.	B	19 november 2026		N	
H5	II	2	n.v.t.	SE-PO	presentatie	Dagopdracht in acht uren van opdracht tot beeldend eindresultaat.	A1, B	20 november 2026		N	
H5	II	2	60	SE-toets	Schriftelijk	Vaktheorie: beeldende begrippen (kunstbeschouwing)	A1		TW 2	J	
H5	II	4	n.v.t.	SE-PO	presentatie	N.a.v.analyse van een gekozen werk van autonoom kunstenaar een parodie of een werk in de geest van die kunstenaar ,	A2, A3, B	16 januari 2027		N	
H5	III	2	n.v.t.	SE-PO	presentatie	1 Werkstuk + werkproces een toegepast werk ontwerpen en een prototype maken	A2, A3, B	7 april 2027		N	

Algemeen

Domein C is verwerkt in het LOB-programma.

Schriftelijke examens & PO's

leerj.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H4	I	2	n.v.t.	SE-Toets	Mondeling	Solfège/koor + Algemene Muziekleer Leerlingen tonen hun vermogen om noten en ritmes correct te zingen van blad en nemen deel aan koorzang. De focus ligt op muzikale precisie, harmonie, en groepssamenwerking. Leerlingen worden individueel mondeling getest op hun kennis van muziektheorie, zoals akkoorden en hun analytische vaardigheden in het behandelde muziekstuk. Luister- en analytische vaardigheden zijn hierbij essentieel.	A1, B1		tijdens p1	N	
H4	IV	4	n.v.t.	SE-PO	Presentatie	Praktijkexamen muziek Het praktijkexamen muziek beoordeelt leerlingen op hun muzikale vaardigheden door middel van een uitvoerend optreden en een theoretische onderbouwing. Het examen bestaat uit een bandoptreden met vijf popnummers en een koorstuk.	A2, A3, B1, B2	31 maart 2026		N	
H4	IV	4	n.v.t.	SE-PO	Geluidsopname/ digitaal bestand	De langste dag/Noordpolderzijl Leerlingen schrijven een lied geïnspireerd door de unieke geluiden en sfeer van Noordpolderzijl en het bijzondere fenomeen: "De langste dag". Ze gebruiken muziektheoretische concepten en compositietechnieken om ritmes, harmonieën en melodieën te ontwikkelen die de locatie weerspiegelen. Na het schrijven van het lied nemen ze hun compositie op.	B1, B2	29 mei 2026		N	
H5	I	2	n.v.t.	SE-PO	geluidsopname/digitaal bestand	24 hours project Leerlingen combineren muziek, drama en beeldende kunst in een samenhangend kunstproject. Ze worden beoordeeld op hun originaliteit en innovativiteit bij het integreren van de verschillende kunstvormen. Ook moeten ze hun kennis van muziektheorie toepassen door muziekstukken te analyseren en te integreren, met een focus op ritmes, harmonieën en structuren die het geheel ondersteunen.	B1, B2	24 september 2026		N	
H5	I	2	n.v.t.	SE-toets	mondeling	Het PO: PIP "Persoonlijke Inbreng op het Podium" heeft als doel een unieke muzikale ervaring te creëren. Leerlingen kiezen, arrangeren en voeren individueel een lied naar keuze uit. Ze worden beoordeeld op: Muzikale uitvoering: Precisie, interpretatie, en technische uitvoering van het gekozen lied. Dit omvat muzikaliteit, timing en expressie tijdens het optreden. Leerlingen geven een korte uitleg over hun liedkeuze, waarom het hen aanspreekt, en hoe ze de muzikale elementen hebben geïnterpreteerd.	A1, B1		10 november 2026	N	
H5	I	2	n.v.t.	SE-PO	geluidsopname/digitaal bestand	Jazzgenre Leerlingen spelen een jazznummer dat klassikaal wordt voorbereid en uitgevoerd als band. Het project richt zich op het samenspel en de gezamenlijke uitvoering binnen het jazzgenre.	A2, A3, B1	24 november 2026		N	
H5	II	1	n.v.t.	SE-PO	geluidsopname/digitaal bestand	PO improvisatie jazz In PO improviseren leerlingen klassikaal met jazzmuziek, waarbij ze hun vaardigheden in spontane muzikale expressie tonen.	A1, B1, B2	26 januari 2027		N	
H5	III	5	n.v.t.	SE-PO	geluidsopname/digitaal bestand	Praktijkexamen muziek Het praktijkexamen muziek beoordeelt leerlingen op hun muzikale vaardigheden door middel van een uitvoerend optreden en een theoretische onderbouwing. Het examen bestaat uit een bandoptreden met vijf popnummers en een koorstuk.	A1, A3, B1, B2	31 maart 2027		N	

Algemeen

Domein C Oriëntatie op studie en beroep is verwerkt in het LOB-programma

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	I	2	n.v.t.	SE-PO	presentatie	24 uur project: De leerlingen bedenken, maken en spelen vakoverstijgend met beeldend en muziek een presentatie over een maatschappelijk thema	A1, B2	n.v.t	24 september 2026	N	
H5	I	2	60	SE-toets	schriftelijk	De kandidaat kan de geschiedenis van het westerse theater in hoofdlijnen aangeven mede aan de hand van de historische en/of sociaal maatschappelijke context van enkele speelstijlen en voor toneel belangrijke personen. De kandidaat kan theatrale conventies aangeven en aanwijzen, evenals de betekenissen die ze kunnen oproepen.	A2, A3		TW 1	J	
H5	II	2	n.v.t.	SE-PO	schriftelijk	Voorstellingsanalyse: verslag theatervoorstelling. De kandidaat kan: - een toneelvoorstelling informatief beschrijven; - aangeven met welke theatrale middelen de inhoud vormgegeven is; - een eigen mening geven over de effectiviteit van enkele van deze middelen.	A4	15 januari 2027		N	
H5	III	4	n.v.t.	SE-PO	presentatie en schriftelijk	Eindvoorstelling met reflectie. De kandidaat kan: - spel- en vormgevings-vaardigheden toepassen bij het optreden voor een publiek; - het publiek van de nodige informatie voorzien.	B1, B3	17 maart 2027		N	

Algemeen

De studiecoach begeleidt het keuzeproces van de leerlingen in de eerste lijn. De decaan ondersteunt daarbij in tweede lijn. Om de leerlingen verder te ondersteunen in hun keuzeproces worden verschillende activiteiten georganiseerd, waaraan de leerling kan deelnemen. In de examenklas hoeft de leerling geen activiteiten vast te leggen, maar gaan we ervan uit dat je zelf activiteiten onderneemt als dat nodig is. Alle examenleerlingen nemen deel aan de loopbaancheck, waarin je aangeeft wat de stand van zaken op het gebied van LOB is.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
---------	---------	---------	------	------	--------	--------------	----------	--------------	--------------	-----------	--------

Handelingsdelen

leerjr.	periode	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	beoordeling
H4	II	SE-HD	Schriftelijk	Activiteit 1 (bijvoorbeeld meeloopdag, open dag etc.) + verslag van minimaal 250 woorden waarin je beschrijft wat je hebt gedaan, wat je er van vond en wat je eraan hebt gehad. Je legt dit vast in Magister - Portfolio	F	12 december 2025	J / N
H4	III	SE-HD	Schriftelijk	Activiteit 2 (bijvoorbeeld meeloopdag, open dag etc.) + verslag van minimaal 250 woorden waarin je beschrijft wat je hebt gedaan, wat je er van vond en wat je eraan hebt gehad. Je legt dit vast in Magister - Portfolio	F	13 maart 2026	J / N
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	Activiteit 3 (bijvoorbeeld meeloopdag, open dag etc.) + verslag van minimaal 250 woorden waarin je beschrijft wat je hebt gedaan, wat je er van vond en wat je eraan hebt gehad. Je legt dit vast in Magister - Portfolio	F	12 juni 2026	J / N
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	LOB voorlichting op school door oud-leerlingen + verslag van minimaal 250 woorden waarin je beschrijft wat je hebt gedaan, wat je er van vond en wat je eraan hebt gehad. Je legt dit vast in Magister - Portfolio	F	12 juni 2026	J / N
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	Hanze Experience+ verslag van minimaal 250 woorden waarin je beschrijft wat je hebt gedaan, wat je er van vond en wat je eraan hebt gehad. Je legt dit vast in Magister - Portfolio	F	12 juni 2026	J / N
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	Testen (persoonlijke- en studiekeuze) gemaakt en vastgelegd in Magister - Portfolio	F	12 juni 2026	J / N
H4	IV	SE-HD	Schriftelijk	CV + Portfolio gemaakt en vastgelegd in Magister - Portfolio	F	12 juni 2026	J / N
H5	I	SE-HD	Schriftelijk	Loopbaancheck 1.0. De examenleerling vult de loopbaancheck via forms in. Op basis hiervan weten de coaches en decanen hoe de leerling ervoor staat. De leerling kan ook aangeven dat hij/zij graag een gesprek wil aanvragen met de decaan of eventueel in wil stromen in wvo 5.	F	9 oktober 2026	J / N
H5	II	SE-HD	Schriftelijk	Loopbaancheck 2.0. De examenleerling vult de loopbaancheck via forms in. Op basis hiervan weten de coaches en decanen hoe de leerling ervoor staat. De leerling kan ook aangeven dat hij/zij graag een gesprek wil aanvragen met de decaan of eventueel in wil stromen in wvo 5.	F	29 januari 2027	J / N

Algemeen

De leerlingen krijgen aan het begin van het profielwerkstuktraject een syllabus uitgereikt waarin onder meer staat vermeld aan welke eisen het profielwerkstuk moet voldoen, voor welke data welke onderdelen af moeten zijn, en hoe de beoordeling van het profielwerkstuk tot stand komt.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	II	85		SE-PO	Schriftelijk	Deadline definitieve versie PWS havo/vwo		4 februari 2027		N	
H5	III	15		SE-PO	Mondeling	PWS-presentaties			18 februari 2027	N	

Algemeen

Het PTA voor rekenen is van belang voor leerlingen die geen wiskunde in hun vakkenpakket hebben.
Het resultaat voor het schoolexamen rekenen telt niet mee in de uitslagbepaling, maar wordt vermeld op een bijlage bij de cijferlijst.
In de derde periode vindt het schoolexamen rekenen plaats.

Schriftelijke examens & PO's

leerjr.	periode	gewicht	duur	type	afname	omschrijving	domeinen	inleverdatum	afnamemoment	herkansb.	cijfer
H5	III	1	120	SE-toets	Schriftelijk	schoolexamen rekenen			TW 3	J	